

Kristen og moralsk oppdragelse

Af førsteamanuensis dr.theol. Njål Skrunes ©

Artiklen første gang bragt i Norsk Lærerakademis Årsskrift 1997.

Det gjelder barnet! Det er et perspektiv som vil styre denne artikkelen. Vi vil prøve å se temaet ut fra barnets ståsted, ut fra dets situasjon, hva som skjer med det, hva som påvirker det. Selv om vi ikke i bokstavelig forstand kan bli som barn, kan vi allikevel prøve å stille oss ved siden av barnet, oppleve og erfare sammen med barnet, være en som vandrer ved barnets side og er dets hjelper. Nærheten til barnet vil bestemme hovedgrepet på problemet. Men uttegningen er først og fremst skissemessig.

Kristen og moralsk oppdragelse gjelder barnets liv som en Guds gave og som en oppgave, som nåtidserfaring og framtidshåp preget av den livsfylde som vår Skaper og Frelser gir i omsorg og nåde. Under denne himmelhvelving skal vi følge barnet også i møte med sekulariseringskreftene. Vi skal følge det i dets vokster og modning fra barn til voksen, fra hjem til samfunn.

Samtidig skal vi prøve å utkrystallisere elementer som er av positiv betydning for en kristen og moralsk oppdragelse når den søkes realisert under sosiale rammevilkår preget av sekulariseringen.

Sekulariseringen som sosiologisk og kulturelt fenome

Den som har fulgt med eller lest seg inn i den teologiske utviklingen etter siste verdenskrig, vil vite at sekulariseringsfenomenet har vært gjenstand for en omfattende analyse og vurdering fra det positive til det negative.

Vi skal ikke trekke opp denne teologihistoriske rammen for begrepsbruken. Vi skal her bruke begrepet mer i sin vanlige betydning slik som Per Lønning beskriver sekularisering i Store norske leksikon. Han sier at fra 1920-årene er sekularisering "brukt som betegnelse på kulturens og samfunnets frigjøring fra religiøse autoriteter og normer". Den kulturhistoriske bakgrunnen søkes helt tilbake til senmiddelalderen da den kristne enhetskulturen i Europa begynte å gå i oppløsning under trykket fra en prinsipiell verdslig politikk og fra et individualistisk menneskesyn. Så langt Per Lønning.

De kulturelle og samfunnsmessige trekk som knytter seg til sekulariseringen, er kristendommens tilbaketreking fra det offentlige rom. Kristendommens nærvær knyttes til en særegen sektor, slik som høytider og ritualsituasjoner (dåp, konfirmasjon, vigsel, død). Kristendommen blir plassert i privatsfæren. Sekulariseringsfenomenet trer fram i yrkeslivet, i skolen, i mediene og i politikken. Store deler av menneskets livsområde blir sett på som uaktuelt for kristen tro, tenkning og moral.

Den mer aggressive og kristendomsfiendtlige utgaven av sekulariseringen, som var noe mer framtreddende for 15-20 år siden, finner vi mindre av i dag. Men det endrer lite på den kulturelle og samfunnsmessige avkristningen. For selv om det kan være en større åpenhet for det religiøse, inklusiv det okkulte, har ikke det styrket en bibelsk-kirkelig kristendomsforståelse og praksis.

Vi skal ikke gå videre på den sosiokulturelle beskrivelsen. I vår sammenheng er det innvirkningen på den kristne oppdragelsen som er viktig. Hva har dette å si for formidling og tilegnelse av kristen tro og moral når barnet plasseres inn i en sosiokulturell ramme preget av sekularisering.

Det kristne hjemmet - og sekulariseringskreftene

Det er en lang rekke forskningsresultater som viser at hjemmet har den mest grunnleggende betydning for barns oppvekst, og det er en rekke teorier som søker å forklare dette. Det som kanskje er av størst interesse for oss, er å få fatt i de kvaliteter som har positiv betydning for en teoretisk forståelse og praktisk tilrettelegging av den kristne oppdragelsen.

I den sekulariseringens tid som vi lever i, hvor religiøsiteten fortrenses til privatsfæren, får hjemmet en forsterket betydning for den religiøse sosialiseringen. Den avlastning som en tidligere kunne få ved at nærmiljø og samfunnsliv var preget av kristne forestillinger og av en kristen-moralsk livsforståelse, er i dag i stor grad falt bort.

For det kristne hjemmet innebærer det at en må gjennomgå en bevisstgjøring og en ansvarsforsterkning, dvs. at en må forstå seg som en motkultur til de sekulariserende kreftene i samfunnet.

Hva kan vi da trekke fram som vesentlig?

Først og fremst at kristendommen må praktiseres i hjemmet. Barna må få se kristendom gjennom foreldrenes synliggjøring av den. Hjalmar Sunden innfører her begrepet total tradisjonsformidling for å fange inn denne praksisdimensjonen i den kristne oppdragelsen. Hva innebærer det? Det betyr at hjemmet må bli forstått som en hus-menighet hvor de grunnleggende trekkene ved menighetslivet trer fram. Gjennom husandakten viser foreldrene at de trenger å høre og motta hva Gud har å si dem gjennom lesningen av Bibelen, lesning i andaktsbøker eller andre egnede bøker/blader. I denne andaktssituasjonen hører barnet med sammen med sine foreldre. De ser hva dette betyr for sine egne foreldre. Og gjennom bønnens påkallelse og tilbedelse av Gud skal også barnet få oppleve seg selv inkludert. De skal få leve med i fellesbønnen og i den frie bønne hvor de hører mor/far be for sine barn, deres liv og deres hverdag. De skal få se at mor og far tar tid til andakt midt i sin travelhet.

Samtidig har barna behov for å høre at foreldrene snakker om sin tro også utenfor ritualsituasjonen. Den kristne samtalen som en del av livsutfoldelsen, viser at det er naturlig å bringe inn sin kristne tanke i flere av hverdagens erfaringer og utfordringer. For at barna også skal bli en deltager i samtalen, kan det være nødvendig å hente inn barnas/de unges tanker, erfaringer, opplevelser, spørsmål og reaksjoner i møte med Bibel/bibelhistorie, i møte med bedehus og kirke, i møte med gleder og smerter både hos seg selv og hos andre. I den kristne skapelses- og frelsestro er hele livet involvert. Det er ikke et motsetningsforhold mellom det åndelige og det menneskelige, derfor isoleres ikke kristen tro og praksis til et hjerterom eller til et søndagsrom. Hele livet og hele livsrommet i hjemmet er et sted for å lære Gud å kjenne som Skaper og Frelser.

De kvalitative trekk ved hjemmets kristenpraksis er selvsagt under press. Det er ikke lett å skape og bevare et hjem hvor kristentroen synliggjøres på bredt grunnlag. For det første kan vi som foreldre selv ha vanskeligheter med å stige ned på barnets nivå i tanke og erfaring. Det tar tid og det krever innlevelse når vi skal lytte oss fram til barnas tanker og kjensler. For det andre blir barna også påvirket av venners praksis. De ser at andre ikke ber for maten hjemme, de går ikke på søndagsskolen eller i kirken eller på bedehuset. De møter en språkbruk som ikke tillates i et kristent hjem. Disse erfaringene som barna gjør, kan p.d.e.s. ha en positiv virkning. Barna oppdager sitt eget hjem som en motkultur, som et kristent hjem i sekulariseringens tid. Men p.d.a.s. kan det de ser utenfor hjemmet, hos vennene, bli årsaken til at de ikke vil gå på søndagsskolen eller på familiemøtet/familiegudstjenesten. Venners praksis kan bli en plattform for protest. På den måten opplever barna også spenningen mellom sin falne natur og sitt nye liv med Gud.

Et annet påvirkningsproblem som befinner seg innenfor hjemmets rammer, og som ofte er vanskelig å takle, er bruken av fjernsyn, video og dataspill. Hva ser barna, og hva ser barnas venner? Ethvert

kristent hjem kjenner denne problematikken. Tilgangen på programmer, video og dataspill bare øker, og store deler av produksjonen avspeiler en verden uten Gud. Som oftest er det den sekulariserte verden som trer fram, selv om det i en del programmer og serier også opereres med en fantasiverden som kan bære religiøse trekk.

Igjen melder spørsmålet seg om de voksnes nærvær, om tid for nærhet og samtale, om samopplevelser. Når et barn ser en video eller et TV-program sammen med sine foreldre, kan barnet gjennom samtalen med de voksne lære å møte og å sortere den billedvirkelighet de møter. Da synliggjør foreldrene konsekvensene av sin tro og sin kristne tanke, og barna ser, hører og har muligheten for å lære og tilegne seg verdier og holdninger.

Vi kan selvfølgelig ikke følge våre barn alle steder og til alle tider. En del av selve modningsprosessen er å gi barna ansvar, vise dem tillit, gi dem et frirom som gradvis blir større. Oppdragelsen må alltid sikte mot utviklingen av personlig ansvar. Men gjennom foreldrenes nærvær fra tidligere år bygges det et ståsted som også aktiviseres når barna vokser til, og ser og hører alene. Frigjøringsprosessen i ungdomsalderen er dermed forberedt i tidligere år, og erfaring og forskning viser at opplevelsene fra barneåra virker sterkt inn på hvordan voksentroen tar form.

Den offentlige institusjonaliseringen av barndommen - og sekulariseringen

Ved siden av barnets hjem kommer det raskt inn i barnets liv også andre institusjoner som får et vesentlig ansvar for barnas oppvekstmiljø. Ganske mange barn vandrer tidlig inn i barnehagen, de begynner tidligere enn før på skolen, skoledagen utvides og skoleløpet forlenges. En betydelig del av barnas tid tilbringes i disse offentlige institusjonene.

Dette er ikke stedet for å vurdere denne samfunnsutviklingen på bredt grunnlag. Min analyse er rettet mot konsekvensene for en kristen og moralsk oppdragelse med vekt på sekulariseringseffekten.

Disse ulike institusjonene som barna møter, lever innenfor det bredere sekulariseringsfeltet som påvirker voksenpersonene i institusjonene, deres holdninger og handlinger, deres valg av bøker, aktiviteter og arrangement. Selv om både barnehagen og skolen har sine årsplaner, rammeplaner og en kristen formålsparagraf, som skaper en viss enhet, er det betydelige forskjeller mellom institusjonene. Grunnene kan være mange. En av dem er at barnehagen med sine uformelle samværsformer har større mulighet til å integrere den kristne tro og moral i et bredt spektrum av aktiviteter. Men hvorvidt denne muligheten realiseres, avhenger i stor grad av hvilke voksenpersoner som arbeider der, og hvilke tradisjoner som preger den pedagogiske virksomheten i barnehagen.

Skolens situasjon er en annen. Den har en tendens til å isolere det kristne til et fag. Samtidig ikles kristendommen lett en intellektualistisk klesdrakt. Det svekker kristendommens muligheter for å bli integrert i elevenes liv, og å bli et grunnlag for livsutfoldelse og en referanseramme for tros- og verditenkningen. Både i fagets måte å fungere på og i institusjonen som helhet ligger det så mange motkrefter mot en totalerfaring av kristendommen, at det er meget vanskelig å realisere det kristne oppdragelsesidealet selv om viktige undervisningsoppgaver ivaretas. Riktignok vil det også her være store forskjeller fra skole til skole avhengig av skolens nærmiljø, dets interne kultur og lærernes egne holdninger.

Ve private kristne barnehagene og skolene har her en betydelig oppgave å gripe fatt i. Deres bevisste valg av plattform og mulighet for å søke etter et pedagogisk personale som deler barnehagens/skolens kristne ståsted, gir dem helt andre muligheter enn de offentlige institusjonene.

I disse pedagogiske institusjonene kan en aktivt og positivt arbeide for at kristen tro og tenkning, skapelsesteologi og frelsesteologi, får gjennomsyre hele institusjonens virksomhet fra fag til miljø. Det finnes riktignok ikke enkle og kjappe løsninger på alle spørsmål som reiser seg i en kristen institusjonsvirksomhet. Men der er en plattform å arbeide ut fra, og forhåpentlig er viljen til stede til å gjennomtenke og å realisere de løsninger en finner riktige.

Vender vi igjen tilbake til barnet som vandrer ut av hjemmet og inn i institusjonene, står det overfor betydelige spenninger og utfordringer. For barnet er relasjonen hjem - barnehage/skole ikke et teoretisk problem, men et erfaringsproblem. I den grad barnet finner igjen de bærende elementene fra hjemmets kristne oppdragelsespraksis, blir sammenheng og kontinuitet en viktig forutsetning for en positiv og forsterkende oppdragelsesvirkning. Hjemmet og livet utenfor i barnehage/skole supplerer hverandre og avlaster hverandre.

Annerledes blir det når barnehage/ skole legger et dekke over kristen tro, praksis og erfaring. Da er institusjonen fanget inn av sekulariseringskreftene, og elevene står overfor to ulike kulturer, en i hjemmet og en i barnehage/skole. Barnet beveger seg da mellom to forskjellige tros- og verdiverdener, og de rives bevisst eller ubevisst mellom dem.

Spørsmålet er: Hvordan skal vi som kristne foreldre møte en slik situasjon i et kristent oppdragelsesperspektiv? Oppgaven må være å hjelpe barnet til å leve i spenningen, men med en trygghet som er forankret i hjemmets kristne praksis. Det er barn fra et bevisst kristent hjem som lettest kan tåle spenningen. Men der hvor hjemmet bare har en verbal tilhørighet til kristentroen og mangler en praksis som har kunnet befeste den kristne tro og moral i erfaring, der får barna det vanskelig. De mangler en sammenhengende tros- og verdiplattform som kan bære spenningene som møter dem i barnehage/skole. Selv om barnet er døpt og foreldre/faddere har gitt sine løfter, kan nettopp møtet med de offentlige institusjonene drive fram og forsterke barnets fremmedgjøring for kristen tro og moral. Barnehage/skole virker sekulær-sosialiserende.

Kirke og bedehus - som sekulariseringens mot-arena

Et barn som blir døpt i en menighet, døpes inn i et åndelig-sosialt fellesskap bestemt av Guds nærvær i ord og sakrament. Lokalmenigheten er kalt til å være med å bære barna fram i en kristen vokster i tro, kunnskap, tjeneste og erfaring. Dette ansvar bærer den sammen med foreldre og faddere. Lokalmenigheten trer fram synlig for barnet gjennom kirke og bedehus, og gjennom ulike former for kristen virksomhet fra søndagsskole og barnelag til gudstjeneste og møter.

Når barna stiger ut av hjemmet og inn i den synlige lokalmenigheten, føres de inn i et større sosialt og kulturelt rom. Barnet får en utvidelse av sitt livsrom, og en videre erfaringsverden åpner seg. I lokalmenigheten i vid forstand møter barn og unge nye voksenpersoner og andre jamaldringer. De stiger inn i et offentlig rom som er vesentlig annerledes enn barnehage og skole. Menigheten er nettopp det sted hvor sekulariseringen ikke hører hjemme, og som derfor skal beflitte seg på å tydeliggjøre og synliggjøre kristen tro og moral i forkynnelse, undervisning og praksis. Når barna møter kirke og bedehus, skal de få erfare Guds skjulte nærvær i sin menighet.

I en slik utvidelse av erfaringsverdenen er det en del viktige elementer av betydning for den kristne oppdragelsen. Gjennom møte med nye voksenpersoner som bekjenner og praktiserer sin tro, trer kristendommen fram med en utvidet relevans. Barna får bekreftet at deres hjemmetro har gyldighet utenfor hjemmet. Når barna på andre offentlige arenaer finner lite av voksenpersoner med en levende og praktiserende tro, er nettopp møte med søndagsskolelæreren, med barnelagslederen, med

ungdomsarbeideren, med kateketen, med forkynneren og presten en motvekt. Barna ser og erfarer gyldigheten av den kristne tro, samtidig som de ser at ikke alle tror.

Også møtet med andre jamaldringer som deler den kristne tro, bygger opp om den samme perspektivutvidelsen. Barna står ikke alene med sine foreldre. De er flere som sammen kan leve i troen. Etter hvert som jamaldringene får enda større betydning i barn og unges liv, som et slags sosialt mellomrom mellom hjem og voksenliv, får tilhørigheten til et kristent ungdomsmiljø forsterket betydning. I dette fellesskapet i møte med hverandre og med lederne, får en prøve ut sin tro og sine tanker. Unge mennesker må finne sitt ståsted som de kan tenke og handle ut fra, og som de kan forsvare i møte med sekulariseringskreftene i samfunnet.

Kirke og bedehus er en helt nødvendig erfaringsarena for barn og unge, og hjemmet er i stor grad avhengig av å ha en slik hjelpearena. Hjemmet får en nødvendig avlastning i sin oppdrageroppgave, samtidig får unge mennesker hjelpe til å finne sin plass i menigheten. Selv om det kan bli andre lokalmenigheter som blir deres åndelige hjem senere i livet, gjør de allikevel viktige erfaringer som har betydning for hvordan en som voksne skal leve sitt kristne liv i menigheten.

Fritiden med frileken og fritidsaktivitetene som prøvested

Barn og unge har også en livsutfoldelse utenfor hjemmet, skolen og menigheten. På fritiden leker de sammen med andre, de er sammen med venner i uformelle samvær, de prater og hører på musikk sammen, de kan være deltagere i en lang rekke organiserte fritidsaktiviteter fra idrettslag til skolemusikk. Alle som har/ har hatt barn og unge i sitt hjem, kjenner denne fritidssfæren og fritidsaktiviteten.

På denne arenaen står barn/unge i sterkere grad overfor de sekulariserende kreftene. Ikke fordi aktiviteten i seg selv er det, men fordi kulturen omkring er preget av dette. På øvingen, på treningen, i samværet på gata, i hjemmet er ofte språkbruken, holdningene, vitsene preget av en tenkning og en verdiforankring som bryter med vår gudstro og moralforståelse. For mange barn og unge blir dette det store prøvestedet for deres kristne bekjennelse. Det er lett å ta etter banneuttrykkene, det er lett å le like rått av vitsene, det er lett å avspeile de samme holdningene.

Mange foreldre og barn/unge kommer her i et dilemma. Hvilken strategi skal en velge for at troen og livet med Gud skal bli bevart? Mange kan lett tenke at det er best å velge det vi kan kalle en «tilbaketrekkingsstrategi». Barn og unge må skjermes mot uønsket påvirkning. For de minste barna er nok dette en mulig og kanskje nødvendig handlemåte i visse situasjoner. Men når barna blir større, er det umulig å gjemme dem i et åndelig drivhus. Livet i den falne verden møter dem uansett. Dessuten er mange av de aktivitetene som finnes på fritiden, sunne og gode. De hører inn under livsutfoldelsen i Guds skaperverk. Spørsmålet er derfor mer hvordan vi kan lede barna mot de sunne aktivitetene, lære dem å spørre etter kvalitet, etter hva som betyr noe i det lange løp. Samtidig må barn og unge bli klar over at «denne verden ligger i det onde» og at de møter trosmotstand og brudd på Guds bud på alle livets arenaer. Å lære barna at vi lever i en fallen verden, er en del av den kristne oppdragelsen. Da er det umulig å verne dem mot alle farer. Men vi kan hjelpe dem til å se dem, møte dem og bekjempe dem, og ikke minst å reise seg igjen etter at fallet har funnet sted slik at bekjennelse og tilgivelse blir en del av kristenlivet.

Det er klart at mange foreldre bekymrer seg for sine barn når deres tro og moralforankring prøves og vi ikke lenger er til stede og kan hviske dem ord i øret eller løfte en pekefinger. Men i denne bekymringen er det i alle fall to holdepunkter å gripe fatt i. Det ene er at vi må fatte mot i troen på at Jesus bor ved troen i våre barns hjerter, at han er nær ved sin Ånd og kan levendegjøre sitt ord og

sin vilje for barn og unge midt i prøvelsene og fristelsene. Det andre er at vi får holde fast ved at vi etter Guds kall og beste evne har prøvd å plante Bibelens ord og Guds veiledning inn i våre barns sinn og tanke slik at Gud har noe å gripe fatt i når han ved sin Ånd arbeider i deres liv. Så får vi folde våre hender å be og få legge våre bekymringer for framtiden over på Guds hjerte og få tro at han som begynte en god gjerning, vil fullføre den - helt til Jesu Kristi dag (Fil 1,6).

I det som hittil er sagt, har vi i stor grad fulgt barna nedenfra. Vi har prøvd å stå ved siden av barna i hjemmet og søkt etter det som hadde betydning for deres kristne og moralske oppdragelse. Vi har fulgt dem ut i verden omkring på ulike arenaer. Hele tiden har vi prøvd å se på barn og unge i sekulariseringens påvirkningsfelt. Det har gitt nærhet til barnet, og oppdragelsen er tegnet ut i mer konkrete bilder. Perspektivet har vært sosiologisk og psykologisk, men med en rekke teologiske elementer bygd inn. Vi skal nå til slutt samle dette teologiske perspektivet for å sette den kristne og moralske oppdragelsen inn i et samlet overlys.

Kristen og moralsk oppdragelse - i et teologisk utsyn

Som kristne oppdragere er vi Guds medarbeidere. Gud har gitt oss et kall som foreldre, lærere, barne- og ungdomsledere osv. I dette kallet står vi med et ansvar for Gud og mennesker. Men samtidig har vi forankret dette i et ansvar Gud selv tar. Fordi vi kjenner Gud, kan vi få frimodighet til å ta fatt på den store oppdrageroppgaven. La meg utkrystallisere noen slike teologiske ankerfester for den kristne oppdragelsen.

Det første som melder seg, er gudskunnskapen. Vi lærer Gud å kjenne som den treenige Gud.

Som skaper har han gitt oss livet, skaperverket og kulturen. Vi skal få se på alt omkring som en gave fra Gud gitt oss til livsopphold, til livsutfoldelse og livsrikdom. Vi skal kunne glede oss, og vi er skyldige å takke vår Gud for alt dette. Foreldre - barn er en skaperrelasjon som Gud vil fylle med sin gode vilje, og han gjør oss til tjenere for det gode. Også når oppdragelsesfelt utvides, er det Gud som plasserer barn og unge inn i nye livsrelasjoner som han vil kvalifisere med sin skapervilje. Samtidig vet vi at alle mennesker uansett alder og stand lider fordi skaperverket er lagt under forgjengelighet og et fremmed herredømme. Livet i og utenfor hjemmet møter oss derfor med et dobbelt ansikt. Men det er aldri slik at Gud er avsatt. Gud er fortsatt skaper og opprettholder. På tross av fallet driver han sin vilje gjennom like til enden. Som oppdragere er vi tatt inn i Guds opprettholdende gjerning, og vi skal forvalte vårt kall i skaperverket med håp.

Samtidig har Gud midt i det falne skaperverket åpenbart seg som frelser. Han har skapt en ny historie, en frelseshistorie, og et nytt folk som lever sitt liv av Guds frelsesgaver. Ved troen og dåpen lukkes det falne menneskebarnet inn i Guds frelseshistorie og får del i gudsrikets nærvær midt i den falne verden. Oppdrageren kan her bare bære sitt barn fram til rikets grense. Det er Gud selv som må gripe fatt i barnet å føre det inn i riket ved et frelsens under. Derfor bærer vi våre barn til dåpen med bønn i vårt hjerte om at Gud må gjøre våre barn til sine barn.

I dette barnekåret får både barn og voksne leve, og Ånden, som bor ved troen i hjertene, får gjøre sin gjerning. Men Guds gjerning ved Ånden virker gjennom synlige midler, gjennom Ordet og nattverden som nådemidler. Foreldre og ledere som er bærere av oppdrageransvaret, har gjennom hele frelseshistorien hatt som oppgave å plante Guds ord i barnets hjerte. Dette Guds kall lød både i den gamle og den nye pakt. Å kjenne Gud var å kjenne hans ord. Kjennskapet var det samme som å leve i det personlig-eksistensielle samfunn med Gud synliggjort i lydighet mot hans vilje. Ordet talte slik at Gud ble nærværende og viktig for hele livsutfoldelsen. Guds ord brettet ut livet ikke

bare i det vertikale planet, men også som et liv i det horisontale plan i møte med alt Gud hadde skapt.

En kristen oppdrager får hvile i Den treenige Guds gjerning og løfte, samtidig som hans medarbeiderstatus gjør ham til en tjener overfor barn og unge. Han skal gi kunnskap og veiledning om Gud, og han skal trekke barn og unge inn i tjenestens gudserfaring. Sammen får de erfare Gud. Begge, både oppdrager og barn, er lemmer på det samme Kristi legeme.

Ut fra dette ståsted skal barn og unge få erfare livet. De er skapt av Gud og plassert i kulturen med sitt Guds-bilde, men samtidig er de stemplet av fallet. Den kristne og moralske oppdragelsen skal hjelpe enhver til å leve som barn av Gud i hans menighet og i hans skaperverk, i spenningen mellom skapelse og forløsning inntil den endelige forløsningen kommer og en ny himmel og jord framstår.

Denne artikkel var bragt på KPI's hjemmeside: www.kpi.dk